

JÓZEF MARIA HOENE-WROŃSKI

Józef Maria Hoene-Wroński (1776-1853), filozof, matematyk, fizyk, technik-wynalazca, zajmował się także naukami przyrodniczymi, ekonomią; jeden z czołowych przedstawicieli polskiej filozofii mesjanistycznej; studia w Poznaniu, Halle i Getyndze; uczestnik insurekcji kościuszkowskiej 1794, po bitwie pod Maciejowicami w niewoli rosyjskiej, wstąpił do wojska rosyjskiego i tam awansował do stopnia majora; od 1800 obywatel francuski; rzecznik panslawizmu; w licznych pracach (ogłosił drukiem około stu) koncentrował się wokół problematyki historiozoficznej, społecznej i religijnej; w *Création absolue de l'humanité* (1814-18, pol. wyd. *Kodeks prawodawstwa społecznego absolutnego*, 1923) zawarł doktrynę mesjanizmu, którą rozwinął w traktacie filozoficzno-historycznym *Messianisme. Union finale de la philosophie et de la religion constituant la philosophie absolue* (t. 1 1831, t. 2 1839).

System filozoficzny Hoene-Wrońskiego stanowił próbę odnalezienia uniwersalnej zasady organizującej wszystkie dziedziny nauki, co w konsekwencji miało doprowadzić do odkrycia prawdy absolutnej. Wizja federacji europejskiej była elementem tego filozoficznego systemu. Według Hoene-Wrońskiego, ustrój federalny jest najwyższym stadium rozwoju społeczeństwa ludzkiego. Warunkiem wstępnym powstania federacji europejskiej jest, jego zdaniem, ukonstytuowanie się niepodległych państw na bazie wykształconego, tzn. zdolnego do wyrażania pojęć abstrakcyjnych, języka narodowego. Następnie państwa te, w oparciu o pokrewieństwo języków i narodowych kultur, będą się łączyć w regionalne konfederacje. Ostatecznie zaś, w miarę ugruntowywania się w ludzkich umysłach prawdy absolutnej, państwa narodowe, zachowując autonomię swego istnienia, zaczną egzystować w ramach wspólnoty europejskiej rozumianej jako wyraz pewnego filozoficznego porządku. Cel ten będzie można osiągnąć, według koncepcji Wrońskiego, w drodze międzynarodowych kongresów, które będą rozwiązywać sporne kwestie polityczne metodami pokojowymi.

J.M. Hoene-Wroński [z:] 700 lat myśli polskiej. Filozofia i myśl społeczna w latach 1831-1864 (oprac. A. Walicki), Warszawa 1977.

Ogólna federacja państw

106. Federacja państw, której celem jest zabezpieczenie państw poszczególnych i wzajemnej ich od siebie niezależności, a która zmierza do uformowania jednej społeczności powszechnej, jest równie konieczna, jak koniecznym było najpierw zrzeszenie się ludzi w państwa poszczególne dla wzajemnego zabezpieczenia swych praw i wolności i dla ukształtowania indywidualnych społeczności. [...]

151. Tak więc zróżnicowanie językowe i udoskonalenie języka w postaci języka ukształtowanego – to dwie cechy w pełni określone, a stanowiące dla danego narodu warunki konieczne, a nawet jedyne, niezawisłości tego narodu. [...]

155. Toteż najmniej nawet liczne narody, które spełnią wszystkie warunki swej obecnej niepodległości, będą mogły, w myśl owej reguły, ukonstytuować się w niepodległe państwa.

156. I tu właśnie tkwi z pewnością zasadnicza tendencja polityki zagranicznej, czyli federalności Europy; albowiem Europa tylko na tej drodze, omijając groźbę monarchii powszechnej, może kroczyć ku ostatecznemu sfederowaniu, czyli ku powszechnej społeczności.

157. Ponadto, zgodnie z postępującym urzeczywistnianiem się zasady regulującej konstytuowanie się państw, powstaje konieczność, wynikająca z tejże zasady, powstawania poszczególnych konfederacji państw europejskich.

158. Istotnie bowiem, państwa, których narody mówią tym samym językiem albo językami różnymi, ale należącymi do tej samej rodziny, reprezentują mimo dzielących je podziałów pewnego rodzaju indywidualność, która [...] musi tworzyć odrębne ciała polityczne, zwane konfederacjami.

159. Te ciała polityczne, czyli konfederacje, których celem będzie odpowiednie strzeżenie praw państw wchodzących w ich skład, przyczynią się w ten sposób do federalności Europy, umacniając wzajemną niezawisłość państw, będącą celem federalności.

160. Toteż niezależnie od wszelkich innych względów, tendencja federalizująca w Europie powinna zmierzać – i siłą rzeczy zmierza faktycznie – do tego, żeby najpierw ustanowiona została nieokreślona liczba państw niezawisłych, kiedy narody spełnią warunki konieczne własnej niepodległości, a następnie do tego, żeby powstało tyleż odrębnych konfederacji państw, ile istnieje różnych języków macierzystych.

Création absolue de l'humanité, 1814-18,

[cytat z:] *Ogólna federacja państw*

[w:] *Filozofia i myśl społeczna w latach 1831-1864* (oprac. A. Walicki), Warszawa 1977, s. 125.

Création absolue de l'humanité - fragment rękopisu, Biblioteka Narodowa w Warszawie